

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА МЕНЕЖМЕНТ ИМКОНИАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ

Олмаев Ш.С. – СамИСИ доценти, и.ф.н.

Аннотация: ушбу мақолада тадбиркорлик фаолиятида менежмент имкониятларидан фойдаланишнинг аҳамияти таҳлил қилинган. Шу билан биргаликда, тармоқда қатор масалалар ҳам мавжуд ва уларни бажарилиши тадбиркорликнинг ялпи ички маҳсулотдаги улушини янада орттиришга олиб бориши ўрганилган.

Калит сўзлар: тадбиркорлик фаолияти, менежмент имкониятлари, иқтисодиёт, тадбиркорлик, менежмент фаолияти, ресурслар, самара, маркетинг.

Бизга маълумки 2022-2026 йилларга мўлжалланган Тараққиёт стратегиясида мамлакатимиз иқтисодиётини ва ҳудудларнинг ривожланишини таъминлаш масалаларига катта эътибор қаратилди. Бу вазифани амалга ошириш учун тадбиркорлик фаолиятини юқори суръатларда ривожлантириш лозимлиги таъкидланди. Тараққиёт стратегиясига мувофиқ 2026 йилга қадар тадбиркорлик фаолиятини ташкил қилиш ва доимий даромад манбаларини шакллантириш учун шароитлар яратиш, хусусий секторнинг ялпи ички маҳсулотдаги улушини 80 фоизга ва экспортдаги улушини 60 фоизга етказиш вазифаси қўйилган[1].

Тадбиркорлик ва кичик бизнес олдига қўйилган бу вазифаларни бажарилиши янги корхоналарни ташкил этиш билан бир қаторда фаолият кўрсатиб турган тадбиркорлик фаолияти корхоналарининг ишлаб чиқариш фаолиятини янада ривожлантириш лозим. Тадбиркорлик ва кичик бизнес корхоналарининг ишлаб чиқариш фаолияти уларнинг бошқа корхона ва ташкилотлар билан интеграцияси асосида ҳам ривожланиши мумкин.

Айниқса, уларнинг йирик саноат корхоналари билан ҳамкорлиги муҳим аҳамиятга эгадир. Йирик корхоналарнинг буюртмалари асосида майда бутловчи қисмларни ишлаб чиқариш билан шуғулланадиган янги кичик корхоналар ташкил этиш, хонадонларда майда хусусий цехлар очишни рағбатлантириш орқали ҳам саноат ишлаб чиқариши соҳасидаги кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантиришга ҳисса қўшиш имконияти яратилмоқда.

Тадбиркорлик корхоналарида ишлаб чиқариш фаолиятига таъсир этувчи омилларни ўрганиш ва улар бўйича фойдаланилмаётган имкониятларни аниқлаш истиқболда тадбиркорлик фаолияти самарасини орттиришга олиб боради. Тадбиркорлик корхоналарининг ишлаб чиқариш фаолиятини йўлга қўйишда ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва бошқаришнинг замонавий тамойилларига амал қилиш лозим. Ҳар қандай тадбиркорлик ишлаб чиқаришида маҳсулот

ишлаб чиқариш учун харажатлар сарфланади. Бундаги харажатларни катта ёки кичик бўлиши кўплаб омилларга боғлиқдир. Ҳар бир маҳсулот тури ҳар хил усулларда, турли русумдаги дастгоҳларда, турли хил маҳсулотлардан фойдаланилган ҳолда ишлаб чиқариш мумкин. Мана шу танловда энг самарали ва кам чиқиндили, кам харажат қилинадиган йўлини танлаш самарадорликнинг ортишига сабаб бўлади. Амалга ошириладиган ушбу танлов маҳсулот сифатига ижобий таъсир этишига эришиш лозим. Тадбиркорлик корхоналарини бошқариш жараёнида бу масалага эътибор қаратилиши уларни янада жадал суръатларда ривожланишига ва иқтисодиёт ривожига катта ҳисса қўшишига олиб келади.

Тадбиркорлик корхоналарининг иқтисодиёт ривожигадаги ўрнини оширишга ҳамда улардаги ишлаб чиқариш фаолияти самарадорлигига юқори даражада таъсир қилувчи яна бир муҳим омил - бу уларни бошқариш жараёнида маркетинг билан боғлиқ фаолиятини тўғри ташкил этиш, режалаштириш ва бошқариш ҳисобланади. Тадбиркорлик корхоналари фаолиятини тўғри ташкил этиш, режалаштириш ва бошқариш, уларнинг ишлаб чиқариш фаолиятининг ривожланиши учун зарур шартлардандир. Шу билан биргаликда, тадбиркорлик корхоналаридаги маркетинг фаолиятини ҳам тўғри ташкил этиш лозим. Тўғри ташкил этилган бошқарув жараёни ва маркетинг фаолияти тадбиркорлик корхоналарининг ишлаб чиқариш фаолиятидаги мавжуд имкониятлардан самарали фойдаланиш орқали улар даромадларини кўпайтиришни, харажатларнинг оқилона сарфланишини ҳамда корxonанинг фойдасини оширишни таъминлашдан иборатдир.

Тадбиркорлик корхоналари ривожланишини таъминлаш ҳамда уларнинг ишлаб чиқариш фаолиятида менежмент ва маркетингнинг қуйидаги йўналишларидан фойдаланиш самарадорликни оширишга ва улар жойлашган ҳудудларни янада ривожлантиришга катта ҳисса қўшади:

биринчидан, тадбиркорлик корхоналарини зарурий ресурслар билан самарали равишда ва ўз вақтида таъминлашни амалга ошириш;

иккинчидан, фан ва илмий-техникавий янгиликлардан самарали равишда фойдаланиш;

учинчидан, ишлаб чиқарилган маҳсулотларни самарали равишда сотишни ташкил этиш;

тўртинчидан, рақобатдошлардаги ҳолатни мунтазам равишда таҳлил қилиб бориш.

Тадбиркорлик корхоналарининг ишлаб чиқариш фаолияти самараси уларда менежмент ва маркетинг турларини ҳамда жараёнининг самарасини ортишига боғлиқдир. Ўтказилган тадқиқот ва ундаги таҳлиллар асосида тадбиркорлик ва кичик бизнес субъектларининг фаолиятида ишлаб чиқаришни самарали хом ашё

ва бошқа ресурслар билан таъминлаш, илмий-техникавий янгиликлар маркетингини амалга ошириш, маҳсулотларни сотишни ташкил этиш, тижоратни бошқариш, реклама фаолиятини ташкил этиш, рақобат муҳитини мунтазам равишда таҳлил қилиб бориш муҳим аҳамиятга эга.

Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи корхоналарнинг иқтисодий-хўжалик фаолиятини тобора ўзгариб бораётган бозор талаби ва эҳтиёжларига йўналтириш муҳим деб ҳисоблаймиз. Истеъмолчиларнинг эҳтиёжларини инобатга олиш. Нафақат эҳтиёжларини, балки уларнинг даромадларини, даромад чизиғини ва имкониятларини ҳам ҳисобга олиш зарур. Бу билан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар ва яратилаётган хизматларни тезда ўз эгасини топишга муваффақ бўлинади.

Истиқболда кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолияти самарасини ошириш учун бу корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқаришда юқори меҳнат унумдорлигига эришиш талаб этилади. Бунинг учун меҳнат унумдорлигига таъсир қилувчи техник, технологик, иқтисодий, ижтимоий ва руҳий омилларни яхши билиш ва улардан оқилона фойдаланиш талаб қилинади. Ҳар бир омилни ўз ўрнида аниқлаш, таъсири доирасини белгилаш ва тадбиркорлик корхоналаридаги ишлаб чиқариш жараёнига самарали тарзда жорий қилиш лозим. Кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолияти корхоналарини бошқариш жараёнида улар мақсадларини, миссиясини ва дастурларини бозордаги ўзгариб турган ҳолатга мос равишда ўзгартириб туриш муҳимдир.

Тадбиркорлик фаолияти корхоналарида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш учун ишлаб чиқариш технологиясини такомиллаштириш, самарали, кам чиқиндилли, танаффуссиз ишлайдиган ва унумдорлиги юқори бўлган технологияни яратиш ва жорий этиш йўлидаги ишларни жадаллаштириш лозим. Ишлаб чиқариш ресурслари ичида узоқ вақт давомида корхонада ишлаб қоладиган ва бунда ўзининг натурал кўринишини сақлаб қоладиган ресурслар - асосий фондлар, техника ва технологиялардир. Ишлаб чиқариш самарасини таъминлашда уларнинг ўрни ва роли ниҳоятда каттадир. Шу сабабли, менежерлар мавжуд техника ва технологияни яратиш ишларига бошчилик қилишлари лозим. Бу йўналишни амалга оширишда ўзимизда ва чет мамлакатларда ишлаб чиқарилган техника ва технологияларни ўрганиш, улар ичидан самаралиларини танлов қилиш ва уларни ишлаб чиқариш жараёнига қўллаш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ- 60-сонли «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги Фармони

2. Казаков О.С. Improving the management activity of the fruit and vegetable industry. Журнал “Theoretical & Applied Science” № 12/ 2018 enterprises.
3. Olim Sabirovich Kazakov, & Ilhom Mahamadjanovich Kamoliddinov. (2021). SOME QUESTIONS OF INCREASE OF EFFICIENCY IN ACTIVITY ENTERPRISE SUBJECTS. Journal of Central Asian Social Studies, 2 (01), 160-169. <https://doi.org/10.37547/jcass/volume02issue01-a24>